

# Mandat for kunnskapsinnhenting om sykefravær og frafall

Fastsatt av ALPR juni 2025

## Bakgrunn

Ett av punktene i avtalen om redusert sykefravær og frafall fra arbeidslivet (IA-avtalen) 2025–2028 er en bred kunnskapsinnhenting som skal gjennomføres i 2025 og 2026. Denne skal være faktabasert og nøytral og slik legge grunnlag for at partene skal bruke 2027 og 2028 til å diskutere behov for justering og iverksetting av eventuelle nye tiltak.

## Organisering av arbeidet

Kunnskapsinnhentingene forankres i Arbeidslivs- og pensjonspolitisk råd (ALPR) og tas opp på møter hvert halvår. Disse drøftingene vil omfatte ev. avklaringer og avgrensinger av innholdet i kunnskapsinnhentingene og drøftinger av resultater av mer strategisk karakter.

I tillegg oppnevnes en styringsgruppe med deltakelse fra avtalepartene og relevante faglige miljøer som møtes to-tre ganger per halvår. Denne skal ledes av en ekstern leder med kompetanse på sykefraværsområdet. I tillegg skal den bestå av en representant for hver av partene i IA-avtalen og representanter fra relevante faglige miljøer. Styringsgruppens drøftinger vil omfatte underveisrapporteringer fra eksterne utredningsprosjekter, forskningsrapporter, kunnskapsoppsummeringer, innlegg fra forskere som oppsummerer sin kunnskap om ulike tema og prosjektgruppens utkast til rapport. Andre departementer og underliggende virksomheter kan inviteres til disse møtene når det er hensiktsmessig. Styringsgruppen vurderer om det er formålstjenlig å arrangere seminarer med bredere deltagelse.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID) skal legge til rette for drøftinger i ALPR og styringsgruppen og utarbeide en rapport som oppsummerer kunnskapsinnhentingene.

IA-FOU-programmet og Statistikkforum videreføres i tråd med formuleringene i avtalen. Arbeidet i IA-FOU-programmet og statistikkforum vil, så langt det lar seg gjøre, inngå som en del av den samlede kunnskapsinnhentingene i perioden. Ressursbruk vurderes i koordineringsgruppen. Det innebærer samtidig at det skal settes i gang langsiktige kunnskapsprosjekter som ikke vil være ferdigstilt i løpet av 2026. Programnotat og ev. andre retningslinjer for arbeidet utformes i tråd med IA-avtalens definerte kunnskapsbehov og forankres i koordineringsgruppen for IA-avtalen. Arbeids- og velferdsdirektoratet skal fortsatt ha ansvar for drift og administrasjon av IA-FOU-programmet og for IA-FOU-programmets referansegruppe, hvor partene i avtalen deltar.

## Tematisk avgrensning

Formålet med, og dermed mandatet for, kunnskapsinnhentingene følger av avtalen:

### Mer kunnskap om sykefravær og frafall

*Partene er enige om at det er behov for mer kunnskap om virkningsfulle tiltak for å få ned sykefraværet. Partene vil våren 2025 igangsette et arbeid med å innhente kunnskap om årsaker til utviklingen i sykefraværet, inkludert sykefravær som skyldes lettere psykiske lidelser særlig blant yngre arbeidstakere, og behovet for nye tiltak. Arbeidet skal blant annet belyse:*

- *endringer i innretningen av sykepengeordningen både for arbeidsgiver og arbeidstaker, som kan bidra til å endre atferd og få ned sykefraværet, inkludert forskyving av arbeidsgivers finansieringsansvar i retning langtidsfravær.*
- *effekter av tiltak på sykefravær, inntekter/utgifter for arbeidstakere og arbeidsgivere samlet, for ulike sosiale grupper og virksomheter, samt eventuelt behov for avbøtende tiltak og forholdet til andre trygdeordninger.*
- *sammenhengen mellom sykefravær, sykefraværsoppfølging og trygdesystemene i andre sammenlignbare land.*
- *sammenhengene mellom sykefravær og forhold på jobben, herunder hvordan arbeidstaker og arbeidsgiver samarbeider om tilrettelegging og aktivitet til tross for helseproblemer, og for øvrig arbeider med å begrense fravær ved sykdom.*

*Kunnskapsinnhenting skal blant annet bygge videre på Sysselsettingsutvalgets anbefalinger.*

*Partene er også enige om å videreføre satsingen på kunnskapsutvikling i IA-avtalen fra 2018–2024 (IA-FOU program og Statistikkforum). Det er samtidig behov for å prioritere flere langsiktige prosjekter og flere effektevalueringer av virkemidlene i avtalen, herunder randomiserte eksperimenter der det er formålstjenlig. Kunnskap om tiltak og partssamarbeid på arbeidsplassen skal også prioriteres.*

### **Nærmere om innholdet i arbeidet**

Som bakgrunn for omtale og drøfting av punktene ovenfor, skal kunnskapsinnhenting innledningsvis gjøre rede for utviklingen i sykefravær, samlet og for ulike grupper i Norge. Den skal også gjøre rede for utviklingen i sykefravær i andre sammenlignbare land, og drøfte sammenlignbarheten. Videre skal den beskrive andre sentrale arbeidsmarkedsstørrelser i Norge og i andre sammenlignbare land, som sysselsetting, arbeidsledighet og omfang av mer langvarige helserelaterte ytelser. Den skal gjøre rede for tilgjengelig kunnskap om kostnader knyttet til sykefravær for arbeidstakere, arbeidsgivere og folketrygden i Norge. De sosiale aspektene ved helse og sykdom skal belyses.

Kunnskapsinnhenting skal oppsummere sentrale kunnskapsoppsummeringer og initiere nye ved behov. Den skal oppsummere effektene av regelverksendringer på sykefraværet i andre land, herunder endringer i både ytelser og i sykefraværsoppfølgingen. Denne oppsummeringen kan blant annet ta utgangspunkt i kunnskapsgrunnlaget som ligger til grunn i Sysselsettingsutvalgets utredninger. Den skal også gi en oversikt over og oppsummering av relevant arbeid i OECD og ev. andre internasjonale fora.

Det foreligger en stor mengde statistikk og forskning i Norge og i andre land, og et sentralt mål med kunnskapsinnhenting er å sammenstille, vurdere og drøfte eksisterende kunnskap. Det omfatter å klarlegge hva som er fakta, hva som er felles vurderinger og på hvilke områder avtalepartene ev. har avvikende vurderinger.

Kunnskapsinnhenting skal også oppsummere resultatene fra den kommende virksomhetsundersøkelsen om arbeidsmiljø og sykefravær. Det vil være en nasjonal, representativ virksomhetsundersøkelse som har som formål å undersøke hvordan norske virksomhetsledere vurderer og systematisk håndterer arbeidsmiljøet sitt. Undersøkelsen utvikles av STAMI i samarbeid med Arbeidstilsynet og planlegges gjennomført siste halvår 2025 og deretter hvert tredje år.

Det er også et mål å framskaffe ny kunnskap på enkelte andre områder innenfor prosjektperioden. Det er likevel begrenset hva som vil være mulig å få til innenfor tidsrammen. Det er derfor også en del av prosjektet å påbegynne ny-/videreutvikling av mer langsiktige kunnskapsprosjekter i tråd med det som framgår av avtalen. Det omfatter blant annet flere effektevalueringer av virkemidlene i avtalen, herunder randomiserte eksperimenter der det er formålstjenlig. Kunnskap om tiltak og partssamarbeid på arbeidsplassen skal også prioriteres.

Kunnskapsinnhentingsprosjektet skal i tillegg bidra til innsikt i hvordan man kan få bedre kunnskap om effekter av tiltak på sykefravær, i tråd med det som framgår av avtalen. Erfaringer fra andre land, ev. tidligere erfaringer fra Norge, vil kunne brukes i noen sammenhenger. I andre tilfeller vil det være nødvendig å innføre tiltak/regelendringer før disse kan vurderes. Det kan gjøres i form av avgrensede forsøk eller ved at endringer innføres med en tidsbegrensning og med fastsatte planer om evaluering etter en gitt tid. Fordeler og ulemper ved en slik framgangsmåte skal belyses.

Drøftingen av årsaker til utviklingen i sykefraværet skal både belyse nivået på sykefraværet over tid, den særnorske økningen i etterkant av koronapandemien og den særlige økningen for enkelte diagnosegrupper. Forståelse av utviklingen i sykefraværet krever innsikt i skjæringspunktet mellom helsefaglig vurdering, legens rolle og forebygging og tilrettelegging på arbeidsplassen. Eksempelvis kan det vurderes om FHI kan bes oppsummere tilgjengelig relevant forskning på sitt felt. Samtidig må kunnskapsinnhenting avgrenses mot medisinsk forskning på en hensiktsmessig måte. På tilsvarende måte er det mange eksempler på at ildsjeler, god fellesskapsfølelse og god relasjon til nærmeste leder er svært viktig for utviklingen i sykefravær på en enkelt arbeidsplass. For denne kunnskapsinnhenting er det relevante å vurdere om strukturelle tiltak kan legge til rette for at disse individ- og situasjonsavhengige møtene kan fungere best mulig. Målet om utforming av virkningsfulle tiltak for lavere sykefravær må styre arbeidet og avgrensningene.

AID skal, basert på drøftinger i styringsgruppen, oppsummere resultatene av kunnskapsinnhenting i en rapport som etter planen skal ferdigstilles innen utgangen av 2026. Rapporten legges deretter fram for ALPR og danner grunnlag for drøftinger av behov for justering og iverksetting av eventuelle nye tiltak i 2027 og 2028.